

Lycksele kommun
kommun@lycksele.se

Rektor Monica Norén
monica.noren@edu.lycksele.se

Återkoppling

efter kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisning
på Tannbergsskolans gymnasiesärskola i Lycksele kommun

Inledning

I denna skriftliga återkoppling presenteras de enkätresultat och utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömer är relevanta för Tannbergsskolans gymnasiesärskolas arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Denna återkoppling syftar till att vara ett stöd för hur skolan kan utveckla sitt arbete vad gäller rektorns styrning och undervisningens genomförande.

Ett flertal bestämmelser i skollagen relaterar till sex- och samlevnadsundervisningen, till exempel syftet med utbildningen (1 kap. 4 § och 5 §), ledningen av utbildning (2 kap. 9 §), reglerna om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap.), kompetensutvecklingsbestämmelsen (2 kap. 34 §) och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 25 §). Dessutom har rektorn enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för sex och samlevnad som ämnesövergripande kunskapsområde (SKOLFS 2013:148, avsnitt 2.6).

Återkopplingen grundar sig på en webbenkät till rektor och lärare samt ett verksamhetsbesök där Skolinspektionen genomförde dokumentstudier och intervjuer med rektor, lärare, elevhälsans personal och elever i årskurs 2 och 3 på programmen för hälsa, vård- och omsorg, fastighet, anläggning och byggnation samt administration, handel och varuhantering. Intervjuerna genomfördes den 5 och 6 september 2017 av utredarna Lotta Andersson Damberg och Olivia Öberg.

Fakta om Tannbergsskolans gymnasiesärskola

Tannbergsskolans gymnasiesärskola är integrerad i Tannbergsskolans gymnasieskola. Skolan som har åtta elever är belägen i Lycksele med Lycksele kommun som huvudman. Tannbergsskolan är den största gymnasieskolan i Västerbotten med 700 elever från hela landet. Inom gymnasiesärskolan finns nio nationella program. Det finns två elevhem för elever i behov av särskilt stöd och service enligt LSS¹. Elevhälsans personal består av skolsköterska, kurator samt studie- och yrkesvägledare.

¹ Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Enkätresultat

Nedan sammanfattas Tannbergsskolans gymnasiesärskolas enkätresultat och jämförs med resultaten från den bredare kartläggningen av sex- och samlevnadsundervisningen på 450 slumpmässigt utvalda grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

På Tannbergsskolans gymnasiesärskola	Kartläggningens resultat
dokumenterar skolan sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen	42 % anger detta
har skolan kartlagt vem som gör vad i sex- och samlevnadsundervisningen	36 % anger detta
har skolan satt upp mål för arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen	25 % anger detta
används elevhälsan i planering av sex- och samlevnadsundervisningen	59 % anger detta
används elevhälsan i genomförande av specifika sex- och samlevnadslektioner	45 % anger detta
används elevhälsan inte i lärares kompetensförsörjning kring sex och samlevnad	45 % använder
bedömer 9 % av lärarna att avsatt tid för samverkan räcker i hög utsträckning	24 % anger detta
samtalar 36 % av lärarna med andra lärare om erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen	62 % anger detta
har lärarnas kompetens inom sex och samlevnad inte följts upp	22 % har följt upp
har lärarna erbjudits kompetensutveckling inom sex och samlevnad	39 % anger detta
anger rektorn att skolan har lärare som är utbildade i hbtq-frågor	58 % anger detta
arbetar 23 % av lärarna med hbtq-frågor i sitt/sina ämnen	36 % anger detta
låter 23 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads innehåll i hög utsträckning	35 % anger detta
låter 14 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads arbetsmetoder i hög utsträckning	27 % anger detta
låter 27 % av lärarna eleverna tycka till om sex- och samlevnadsundervisningen i hög utsträckning	45 % anger detta
bedömer rektorn att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet på denna skola är hög	51 % anger detta
bedömer 27 % av lärarna att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög	52 % anger detta

Resultaten i tabellen baseras på svar från 300 skolor av 450 slumpmässigt utvalda skolor (67 %) när det gäller rektorsenkäten och svar från 3982 lärare av 8084 registrerade lärare (49 %). Resultaten för Tannbergsskolans gymnasiesärskola baseras på svar från rektorn i rektorsenkäten och svar från 22 av 38 registrerade lärare (58 %) i lärarenkäten.

Tannbergsskolans gymnasiesärskolas arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Rektorns ansvar för att skolans sex- och samlevnadsundervisning är av god kvalitet

Det framgår av intervjuer med rektor, lärare och elevhälsans personal att skolan inte har några uttalade mål för arbetet med kunskapsområdet sex och samlevnad. Av intervjuer framgår vidare stora skillnader i hur lärare beskriver kunskapsområdet och hur deras ämnesundervisning relateras till kunskapsområdet sex och samlevnad. Vidare framgår att skolan har en personal anställd med ett särskilt ansvar för undervisning och en återkommande temavecka om sex och samlevnad. Personalen är obehörig lärare men har under många år arbetat med sex och samlevnadsundervisning på gymnasiesärskolan och gymnasieskolan. Temaveckan som benämns *Kärleksveckan* genomförs varje år i samarbete med gymnasieskolan och externa aktörer som ungdomsmottagningen, polisen, Rädda barnen, olika föreningar och studieförbund samt tjej- och kvinnojouren. Av intervju med rektor framgår att temaveckan utvärderas muntligt, vid den senaste utvärderingen framkom att *vi måste prata mer om det positiva, vi insåg att det blev fokus på det negativa*. I övrigt finns

ingen utvärdering eller dokumentation av skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisning. Enligt rektor är detta ett förbättringsområde.

Gymnasiesärskolans lärare tillhör olika arbetslag och enligt lärarna har de ingen tid för att gemensamt planera eller utbyta erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen. Av intervju med rektor framgår att gemensamma diskussioner och erfarenhetsutbyten skulle kunna bidra till att höja kvalitén på sex- och samlevnadsundervisningen. Rektor uppger att den personal som ansvarar för temaveckan och undervisningen i sex- och samlevnad har kompetens och får fortbildning inom kunskapsområdet, den personalen är dock inte behörig lärare. Av intervjuer framgår vidare att det varierar bland lärarna om de anser sig ha kompetens för att undervisa i kunskapsområdet sex och samlevnad i sina respektive ämnen.

Det framgår av intervjuer att skolan har ett bra samarbete med elevhälsans personal i sex- och samlevnadsfrågor när det gäller enskilda elevärenden. Kurator och skolsköterska är delaktiga i arbetet under kärleksveckan men i övrigt medverkar inte elevhälsans personal i sex- och samlevnadsundervisningen. Vidare framgår i intervju med elevhälsan att det inte finns avsatt tid för att diskutera med lärarna annat än individuella elevärenden. Enligt elevhälsan behövs mer tid för *att prata mer om stämningen i klassen* och frågor på organisations- och gruppnivå. Det framgår vidare att det har gjorts en generell utvärdering av elevhälsans delaktighet men den omfattade inte arbetet med sex- och samlevnadsundervisning. Vidare uppger kurator och rektor att kurator skulle kunna involveras mer inom sex- och samlevnadsundervisningen.

Elevernas möjligheter att utveckla kunskaper inom hela det område som ryms inom begreppet sex och samlevnad

Av inkomna dokument och intervjuer med elever, lärare, elevhälsa och rektor framgår att skolan har en temavecka om kärlek varje år tillsammans med gymnasieskolan. Under temaveckan behandlas sex och relationer, preventivmedel och sociala medier. Temaveckan inleds med en gemensam samling i aulan där eleverna får se en dramaföreställning som handlar om relationer. Därefter får eleverna diskutera föreställningen i sina klasser och arbeta med olika värderingsövningar. Enligt elevhälsan har temaveckan fokus på *respekt, att berikas av en relation och att kärleken är fri*. Temaveckan innehåller även en utställning och en workshop med ungdomsmottagningen.

Av intervju med lärarna framgår att den personal som är anställd för temaveckan och undervisning i kunskapsområdet sex och samlevnad också tar det största ansvaret för elevernas lärande. Vidare framgår stora skillnader i hur lärarna beskriver hur kunskapsområdet sex och samlevnad ingår i de ämnen som de undervisar i. Enligt lärarna är det viktigt med återkommande repetition när det gäller undervisning inom gymnasiesärskolan för att elevernas kunskaper ska befastas. Dock uppger lärarna att undervisningen pågår som vanligt under temaveckan, lektionerna används inte för att följa upp och befästa det som eleverna tar del av.

Av intervju med rektor framgår att biologi, värdegrund och etik ingår i sex- och samlevnadsundervisningen på programmet för vård och omsorg. Vidare framgår att rektor är osäker på om och hur varje lärare behandlar kunskapsområdet i sin ämnesundervisning. Rektor och

elevhälsa beskriver i intervjuer att skolans lärare är bra på att fånga upp och diskutera aktuella frågor i vardagen kring relationer och värdegrund. Enligt elevhälsan är lärarna bra på att möta elevernas funderingar kring normer och värderingar i samhället samt att samtala med eleverna om vad som är normalt eller inte.

Det framgår av intervjuer med elever att de har pratat om relationer, kärlek och normer samt haft sexualundervisning. Vidare framgår att eleverna är nöjda med undervisningen och att de ibland får vara med och påverka hur de ska arbeta. Rektor uppger att eleverna inte är delaktiga i utvärderingen av kärleksveckan, enligt rektor användes tidigare enkäter vilket skulle kunna återinföras.

Utvecklingsområden

I syfte att höja skolans kvalitet i sex- och samlevnadsundervisningen behöver ett utvecklingsarbete genomföras inom följande prioriterade områden:

- Rektor och lärare behöver påbörja det systematiska arbetet med att följa upp, utvärdera och utveckla sex- och samlevnadsundervisningen. I detta ingår att kvalitetsarbetet dokumenteras.
- Rektor behöver skapa förutsättningar för samverkan och erfarenhetsutbyten mellan lärare inom kunskapsområdet sex och samlevnad för att säkerställa att undervisningen blir likvärdig för alla elever.
- Rektorn behöver ge elevhälsan ett uttalat ansvar att medverka i sex- och samlevnadsundervisningen och att stödja lärarna i sitt arbete med sex- och samlevnadsfrågor.

Utifrån vad som har framkommit i granskningen av Tannbergsskolans gymnasiesärskolas arbete med sex- och samlevnadsundervisningen kommer ingen uppföljning att genomföras.

Information om granskningen

Skolinspektionen genomför under hösten 2017 en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med granskningen är att undersöka om elever får en undervisning i sex och samlevnad av god kvalitet. För att ta ställning till det undersöker granskningen dels hur rektor genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande. Kvalitetsgranskningen kombinerar en bredare kartläggning i form av en enkätstudie av 450 skolor med en närmare granskning av 28 skolor inom aktuella skolformer. Granskningens slutrapport kommer att publiceras våren 2018.

I bedömningen har även Olivia Öberg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Gabriel Brandström

Enhetschef

Lotta Andersson Damberg

Utredare